

TARJIMADA STILISTIK VOSITALARDAN FOYDALANISH

Tuychiyeva Parvina Baxodirovna

*SamDCHTI Tarjima nazariyasi va
amaliyoti kafedrası o'qituvchisi*

Melnikova Anastassiya Sergeevna

*Karaganda Buketov Universiteti
Chet tillar fakulteti*

Ismatilloeva Sokina Zarifboy qizi

SamDCHTI talabasi

Kalit so'zlar: tarjima, yondashuv, ironiya, stilistik, metafora, alliteratsiya, assonans, moslashtirish.

Kirish

Tarjima — bu ikki til o'rtasida ko'prik yaratish jarayoni bo'lib, unda faqatgina lug'aviy emas, balki uslubiy va madaniy komponentlar ham muhim rol o'ynaydi. Xususan, stilistik vositalar tarjimada muallif uslubini saqlab qolish, matnning estetik va hissiy ta'sirchanligini yetkazishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ushbu maqolada tarjimada stilistik vositalarni aniqlash, ularni mos ekvivalentlar orqali o'zbek tiliga to'g'ri ko'chirishning nazariy asoslari hamda amaliy usullari ko'rib chiqiladi.

Tarjima san'ati shunchaki so'zlarni bir tildan boshqasiga o'girish emas, balki matnning mazmuni, ruhi va uslubini saqlab qolgan holda uni boshqa tilga ko'chirish jarayonidir. Ayniqsa, adabiy tarjimalarda bu juda muhimdir. Bu yerda stilistik vositalar — badiiylik, ifodalilik va obrazlilikni ta'minlovchi til birliklari — alohida o'rin tutadi. Ularning to'g'ri qo'llanilishi tarjima sifatini keskin oshiradi.

Stilistik vositalar — bu muallif nutqiga ta'sirchanlik, obrazlilik yoki hissiyot bag'ishlovchi elementlar bo'lib, ular asarning ohangini, muallifning munosabatini va uslubini namoyon qiladi. Tarjimada ushbu vositalarni saqlab qolish yoki adekvat almashtirish — tarjimonning asosiy vazifalaridan biridir.

1. Metafora (Istiora). Metafora orqali muallif bir tushunchani boshqasi bilan bog‘lab, tasvirni jonlantiradi. Tarjimada bu obrazni saqlab qolish muhim, biroq har doim so‘zma-so‘z tarjima qilish mumkin emas. Misol uchun Inglizcha: “Time is a thief”. O‘zbekchasi: "Vaqt — bu o‘g‘ri." Bu metaforani o‘zbek tilida ham ifodaviy va tushunarli tarzda saqlab qolish mumkin.

2. Epitet. Epitetlar — tasvirni kuchaytiruvchi sifatlar bo‘lib, tarjimada ularga e’tibor berish kerak, chunki ular asarning emotsional fonini beradi. Misol uchun "The cold, silent night" → “Sovuq, sokin tun”. Bu yerda har bir epitet o‘zbek tilida mos va ohangdor tarjima qilinmoqda.

3. Ironiya. Ironiya — muallif aytgan gapining teskarisini nazarda tutadi. Tarjimada bu vositani tushunish va uni madaniy kontekstga mos holda berish kerak. Misol: “Oh great, another Monday!” “Zo‘r bo‘ldi, yana bir dushanba!” (kinoyali ohangni saqlash bilan)

4. Alliteratsiya va Assonans. Bular tovushlar takrori orqali musiqiylik yaratadi. Tarjimada ularni aynan saqlash qiyin, lekin muqobil ifodaviy birliklar orqali matnga ohangdorlik berish mumkin. Misol (Poeziya): “Whispering winds wander” “Shivirlayotgan shamollar kezmoqda” (ohangdorlikni saqlashga urinish).

Bunday jarayonda tarjimon oldidagi muammolar stilistik vositalarni tarjima qilishda quyidagi qiyinchiliklarga duch kelinadi:

- madaniyatlararo tafovutlar — ba’zi metaforalar yoki kinoyalar boshqa tilda ma’nosiz bo‘lishi mumkin.
- til strukturasidagi farqlar — ba’zi stilistik qurilmalar bir tilda mavjud, boshqasida esa yo‘q.
- ohangni yo‘qotmaslik — tarjima ohangdorlik, hissiyot va muallifning ovozi saqlashi kerak.

Ba’zi hollarda stilistik vositalarni so‘zma-so‘z tarjima qilish mazmunga zarar yetkazishi mumkin. Tarjimon kontekstga qarab erkin tarjima usuliga murojaat qiladi. Misol uchun English: “Break the ice” so‘zini so‘zma-so‘z tarjima qilganda “Muzni sindirish” deb tarjima qilinadi, unga mos ekvivalent esa “Suhbatni boshlash” yoki “Muomala o‘rnatish”

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki stilistik vositalar tarjima jarayonida til orqasidagi madaniyat, estetik sezgi va muallif uslubini boshqa tilda ifoda etish imkonini beradi. Har bir metafora, epitet yoki ironik ibora tarjimon oldida tanlov yaratadi: uni aynan tarjima qilish, almashtirish yoki tushunarli qilib moslashtirish. Tarjimon uchun asosiy vazifa nafaqat soʻzlarni tarjima qilish, balki muallifning uslubiy ovozini ham boshqa tilda “eshitiladigan” qilishdir. Shu sababli, stilistik vositalar tarjima sifatining mezoni boʻlib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Vinay J.-P., & Darbelnet, J. (1995). Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation.
2. Newmark P. (1988). A Textbook of Translation.
3. Baker M. (1992). In Other Words: A Coursebook on Translation.
4. Qoʻchqor Norqobil. (2020). Tarjima nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: TDPU nashriyoti.
5. Хасанова Д. ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ АУТЕНТИЧНЫХ МАТЕРИАЛОВ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ //Конференция: Союз Науки и Образования. – 2023. – Т. 5. – №. 1. – С. 18-20.
6. Шерматова В. Профессионально-ориентированный перевод в подготовке будущих переводчиков / Б. Шерматова, Н. Ахмеджанова, Д. Хасанова. – Зарубежная лингвистика и лингводидактика. – 2024. – № 1/S. – С. 96-100.
7. Kushakova Nodira, Kutbiddinova Shoir, & Che Zalina Binti Zulkifli. (2025). LANGUAGE AND CULTURE. LINGUISTIC ASPECT OF INTERCULTURAL COMMUNICATION. American Journal of Interdisciplinary Research and Development, 38, 157–162. Retrieved from <https://www.ajird.journalspark.org/index.php/ajird/article/view/1511>
8. Ismatilloeva Sokina Zarifboy kizi, & Khayrieva Madina Ilhomovna. (2025). From Word to Meaning: Lexicological Considerations in Translating Idioms and Wordplay. Spanish Journal of Innovation and Integrity, 41, 190–194.

9. Козокова, Ч., & Ёлдошева, Ф. (2024). The role of anticipation skills in simultaneous interpretation: a critical analysis. *Переводоведение и лингвистика в эпоху цифровых технологий: изучение передовых подходов*, 1(1), 185-186.
10. Мирзоев, Ж. (2024). Классификация фразеологизмов с компонентом «Глаза» и их семантические свойства (на примере повести С. Айни «Старая школа»). *Зарубежная лингвистика и лингводидактика*, 2(1), 6-12.
- Jumayev Asomiddin Nizomitdinovich. (2025). THE IMPORTANCE OF CULTURAL AWARENESS IN THE FIELD OF TRANSLATION. *Web of Teachers: Inderscience Research*, 3(3), 351–353. Retrieved from <https://webofjournals.com/index.php/1/article/view/3773>
11. Akhmedjonova, N., & Januzakova, Z. (2024). TRANSLATION STUDIES TODAY: OLD PROBLEMS AND NEW CHALLENGES. *FAN, TA'LIM, MADANIYAT VA INNOVATSIYA*, 3(12), 40-45.
12. Ziyomiddinovich, B. S. (2024). TOURIST POTENTIAL OF THE HISTORICAL AND ECOLOGICAL SITE OF CHOR-CHINOR. *AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE*, 2(5), 232-238.
13. Tohirovna, A. N. (2025). The Process of Teaching Tour Guide Translators. *Spanish Journal of Innovation and Integrity*, 40, 348-351.
14. Sharifova, D. Z., & Norkulova, S. J. (2024). MORPHOLOGICAL CHARACTERISTICS AND GENERAL PECULIARITIES OF THE NOUN. *International Journal of World Languages*, 4(2).